
Různé

Milan Sobotka jubilantem

Milan Sobotka se 23. července letošního roku dožil úctyhodného věku 90 let. Po nedávné nehodě je opatrnější při chůzi, ale stále jej člověk může potkat někde v uličkách jeho pražského filosofického trojúhelníku mezi knihovnou v Klementinu, Filosofickým ústavem v Jiřské a Filozofickou fakultou UK na Palachově náměstí. To není žádný bermudský trojúhelník, kde by se věci či lidé ztráceli. Tady se potkávají přátelé a známí, kteří se zapletli s osudem těchto pověstných institucí, když chtěli přispět svou troškou do mlýna. Vklad Milana Sobotky do dějin české filosofie je ovšem zásadní, a to učitelský i intelektuální.

Na Filozofickou fakultu UK do Prahy přišel Milan Sobotka z Olomouce již v roce 1954 a ujal se přednášek o německé klasické filosofii po Josefu Benešovi. Česká filosofie se tehdy začala probouzet k novému životu a Milan Sobotka napomáhal tomu, aby se „německá klasika“, jak se německému idealismu tehdy říkalo, uchytila u nás v nedogmatické podobě. V následujících 60. letech pak důležitým dílem přispěl k renesanci filosofie. Jan Patočka ve své studii o „České filosofii a její soudobé fázi“ z roku 1969 považuje především Karla Kosíka a jeho *Dialektiku konkrétního* za „českou filosofii dnešní doby“, ale všimá si i širokého záběru tehdejší obrody filo-

sofie.¹ Mluví o tvůrčím návratu, který není cestou zpět, nýbrž vpřed. Načrtává vývojové linie české filosofie, která si ovšem klade otázky evropské a moderní. Za problém moderního myšlení považuje pak problém revoluce a celého revolučního kroužení, včetně konzervace a reakce, jež k revoluci také patří. Moderní české myšlení od počátku proto řeší problém vzestupu potlačené třídy k samostatnosti a rovnoprávnosti. Patočka sice soudí, že v české tradici se jedná o emancipaci ujařmeného národa spíše selského než dělnického, kterážto tradice je uchopena kontinentálně a evropsky, ale zdůrazňuje, že marxismus a německá klasika představují dobové souřadnice pro tuto filosofickou gravitaci českého myšlení v obrodné době. Kosíkův heideggermarxismus je originální příspěvek, ovšem cesta od Marxe k německé klasice je důležitou součástí tohoto „návratu vpřed“, který studují i další filosofové. „V tomto ohledu je nutno zvlášť zdůraznit práci Sobotkovu, Dubského a Zeleného. Problém práce, studovaný Dubským u Hegela a Marxe srovnávacím způsobem, byl u Sobotky rozpracován historicky

---

1 Patočka, J., Česká filosofie a její soudobá fáze. In: týž, *O smyslu dneška: devět kapitol o problémech světových i českých*. Praha, Mladá fronta 1969.

v mnohem větší šíři a s přihlédnutím k jiným motivům,“ připomíná Patočka.²

Vskutku, Sobotkova kniha *Člověk, práce a sebevědomí, s podtitulem Problém praxe v německé klasické filosofii*, jejíž první verze vyšla v roce 1964, patří ke stěžejním dílům české filosofie. Následovala normalizace a česká filosofie se ocitla pod politickou kuratelou. Milan Sobotka se nadále pohyboval v trojúhelníku pražských filozofických institucí, jakkoli posmutněle a zkormoucen. Na normalizačním režimu si vyzdoroval akademickou tišinu, kde filosofie neztratila smysl. Na filozofické fakultě přednášel novověkou filosofii a hlavně měl semináře, zejména hegelovský, který vedl s Ladislavem Majorem. Generace studentů se zde mohly přiučit filosofii, která nebyla sešněrovaná historicko-dialekticko-materialistickým kánonem. Tématem byl pořád onen „návrat vpřed“. Milan Sobotka se začal vracet od Marxe k Hegelovi, aby nově osvětlil antropologický obrat, k němuž v německé filosofii po Hegelovi došlo. Vlastně jej stále více zajímal konec metafyziky, neboť světlé zítřky, které měl antropologický obrat přinést, mnoho radosti lidem nepřinesly. Moderní metafyzika se zrodila s Descartem a v Hegelově filosofii našla své systematické završení. Poté už Marx nehodlal filozofické ideje jenom metafyzicky rozvíjet, ale žádal jejich praktické uskutečnění. Pro Milana Sobotku získávalo toto uskutečnění filosofie stále více tragické rysy antropologického vyčerpání metafyziky, a tak v sobě prohluboval skeptický pohled na dějiny.

2 Tamtéž, s. 126.

Po pádu komunismu se institucionalizovaná filosofie osvobodila od předchozího dogmatu. Nevím, jestli „návrat vpřed“ zůstal nadále nosným tématem, vždyť filosofie se rozlila do šíře a občas i do hloubky, ale řekl bych, že české myšlení se problému revoluce a revolučního kroužení nemůže vzdát, neboť ten zůstává vepsán pod kůži naší národní existence do současnosti. Milan Sobotka svým způsobem vytrvale pokračoval v tom, co dělal celý život. Na filozofické fakultě přednášel kapitoly z německého idealismu, vedl semináře a publikoval. Svému dílu postupně dával ucelený ráz, byť nikoli systematický výklad. Milan Sobotka se stal nestorem české filosofie.

K radosti mnohých jej je stále možno potkat v uličkách zmiňovaného pražského trojúhelníku, často s brašnou přes rameno, plnou knih a poznámek, jak pomalým krokem odměřuje vzdálenosti mezi filozofickými institucemi vždy připraven pustit se do hovoru, neboť filozofické touhy jej nikdy neopustily. I ve stáří jej může těšit vděčnost mnoha jeho žáků.³ K jeho devadesátinám mu přejme potřebnou tělesnou zdatnost a intelektuální svěžest, jakou projevoval celý život.

Milan Znoj

3 Někteří z těchto žáků působí i přímo v redakci nebo v redakčním kruhu či redakční radě Filozofického časopisu. V něm Milan Sobotka zanechal nepřehlédnutelnou stopu: ať již jako dlouholetý člen redakční rady, či jako náročný, ale zároveň laskavý recenzent, či – a to především – jako autor, jehož příspěvky vždy výrazně přispívaly ke zvyšování odborné úrovně Filozofického časopisu. Děkujeme, pane profesore! Pozn. red.